

Všeruby

Kraj: Plzeňský

Správní obvod: Nýřany

Nadmořská výška: 424 m n. m.

Počet obyvatel: 1 659

Adresa URL: www.vseruby-mesto.cz

Okres: Plzeň-sever

GPS souřadnice: 49.841673N, 13.229430E

První pís. zmínka: 1232 (792 let)

PSČ: 330 16

Historie obce Všeruby

Počátky archeologických výzkumů ve Všerubech sahají do období samého zrodu archeologie, do doby, kdy spíše než o vědecké poznání minulosti šlo spíše o romantické hledání starožitností našich pohanských předků. Jedním z prvních archeologů vůbec byl i vzdělaný pražský advokát Matyáš Kalina z Jäthensteina (1772 - 1848). Tento romantik a sekretář Královské české společnosti nauk byl autorem prvního samostatného díla o českém pravěku, příznačně nazvaném "Böhmens heidnische Opferplätze, Gruber und Alterthümer" (Pohanská obětiště, hroby a starožitnosti v Čechách), doplněného první mapou archeologických nalezišť. Ačkoliv těžiště jeho zájmu leželo ve středních a východních Čechách, dostal se při svých výzkumech i na Plzeňsko. Kalinův zeť, JUDr. Josef Theumer, byl majitelem kunějovického panství, ke kterému v polovině 19. století náležely i Všeruby. A právě v dubnu 1834 při jedné z jeho návštěv sbíral na místě bývalého všerubského hradu střepy, které považoval za pohanské; dále zde prý našel zvířecí a lidské kosti, uhlíky a kovové předměty. Místo samotné však označil jako pohanské obětiště s pohřebištěm. Další nálezy, spojené s kostelem sv. Martina a bývalým hradem, byly většinou náhodné. Tak např. při stavbě nové hřbitovní zdi v roce 1857 byly opět nalezeny zlomky pokliček a nádob zdobených vlnicí. Druhý výrazný posun v archeologickém poznávání Všerub znamenal drobný archeologický výzkum, který provedli J. Bašta a D. Baštová ze Západočeského muzea v Plzni v roce 1983 - 1984. Na ostrožně nad bezejmenným přítokem Čbánského potoka, nedaleko vodárny, objevili dosud neznámé drobné hradiště o rozloze asi 0,5 ha. V roce 1983 byly drobnou sondou odkryta kulturní vrstvy, která obsahovala zlomky keramiky zdobené hřebenovou vlnicí a svazky vodorovných rýh. Důležitější objev byl učiněn v následujícím roce. Ve vývrát v jihovýchodní části hradiště byl odkryt pruh propálené hlíny a pod ní v podloží jamky po ztrouchnivělých kůlech. Podle D. Baštové se jedná o pozůstatek palisádového ohrazení. Jedná se o první doklad způsobu opevnění drobných raně středověkých hradišť v Čechách. Hradiště fungovalo v 9., možná na počátku 10. století a zaniklo požárem. Jeho funkce se pak zřejmě přesunula na ostrožnu na západním okraji obce, kde dnes stojí kostel sv. Martina. Dalším překvapivým zjištěním při výzkumu na hradišti byla přítomnost pravěké keramiky. Dva zlomky misky náležejí do mladší fáze doby halštatské (HD; 600-450 let př. Kr.), ostatní se nepodařilo určit. V této souvislosti je však důležité připomenout starší nálezy, uložené v Krajském muzeu v Teplicích. Ve sbírkách je uložen tenký bronzový kruh o průměru 6,5 - 6,7 cm. Nalezen byl na neznámém místě ve Všerubech v roce 1907 a je datován do přelomu doby halštatské a laténské (LA - LB; 450-350 př. Kr.). Druhým ojedinělým nálezem ze sbírek teplického muzea je makedonská bronzová mince Philippuse II (359-336 př. Kr.). Od roku 2000 probíhá zatím nejrozsáhlejší archeologický výzkum ve Všerubech, a to v souvislosti se stavbou odvodňovacího kanálu

okolo kostela sv. Ducha na náměstí. V celkem devíti sondách byl zkoumán stavební vývoj kostela a přilehlého hřbitova. Protože tomuto výzkumu bude věnována mnohem podrobnější zpráva, omezíme se zde pouze na shrnutí nejdůležitějších výsledků. Kostel sv. Ducha v současné podobě není první stavbou, která na tomto místě stojí. Kdy byl vystavěn první kostel nevíme, ale zcela jistě před koncem 13. století, kdy se kolem něj již pohřbívalo. Během první poloviny 14. století již starý kostel nedostačoval potřebám rostoucího města a proto došlo k výstavbě nového. Ten byl o něco větší než původní, protože základové zdi porušily několik hrobů uložených kolem prvního kostela. Z druhého kostela zůstal dodnes dochovaný presbytář a sakristie, snad sloužící i jako kaple. V patře nad sakristií byl depozitář, umožňující ochranu cenností a snad i osob v případě nebezpečí. Původní loď byla snad někdy v 16. století zbořena a nahrazena novou, ovšem stejně jako původní bez klenby, s plochým stropem. Klenba byla dodatečně dolouď vložena až v průběhu 17. století. Obvodové zdivo lodi však nevydrželo rozpínavý tlak klenby a muselo být zpevněno opěráky. Poslední stavební úpravy prodělal kostel až v polovině 19. století, kdy byla přistavěna předsíň a nad sakristií vztyčena věž. Vzhledem k nedostatku peněz však nebyla věž ukončena původně zamýšleným štíhlým jehlanem, ale pouze nízkou stříškou. Na hřbitově, který přiléhal ke kostelu, bylo odkryto na 150 kosterních pozůstatků. Většina jich ležela na zádech, hlavou k západu. Protože prostor hřbitova byl omezený, byly zesnulí ukládáni až do 6 vrstev nad sebou. V hrobech nebyly uloženy žádné přídavky, pouze výjimečně se našly součásti oděvu. V jednom hrobě byla jako milodar vložena (snad do kapsy) mrtvému mince (drobný pardus Jana Lucemburského). Významným zjištěním byla identifikace místa pro ukládání zemřelých novorozenců a nejmenších dětí - v koutě mezi presbytářem a sakristií. Archeologické poznání Všerub doplňuje ještě několik drobnějších akcí. Při výstavbě plynovodu bylo zachyceno několik dokladů středověkého a raně novověkého rozvoje města. U domu čp. 105 bylo kromě zlomků keramiky nalezeno 6 fragmentů kamnových kachlů s reliéfně zdobenou čelní vyhřívací stěnou. Na třech zlomcích rohů byl motiv arkády, na jednom zlomku byl vyobrazen ležící lev. Na dalších místech, zejména u domů čp. 68 - 75, byla dokumentována rozsáhlá středověká souvrství s keramikou 15. století. Zlomky keramiky, skla, kostí a železných hřebů ze 16. - 18. století byly nalezeny i v okolí někdejší židovské synagogy. Celkový obraz pravěkého a středověkého osídlení Všerub je průběžně doplňován jak sledováním výkopových prací, tak i systematickými povrchovými sběry.

zmínku o obci nalezneme v historických pramenech v roce 1232.

